

GAN

ALEF

BET

GIMMEL

DALET

HET

WAW

wat is de belangrijkste mitswa?

Mits-wat? Mitswot! Deel 7: De belangrijkste mitswa (groep 7 en 8)

Met dank aan Leila Notoadikusumo van de joodse basisschool Rosj Pina voor feedback en ideeën.

Dit werkboekje is onderdeel van het landelijke JELED leerplan voor joodse les aan kinderen.

Meer informatie: www.jeled.net of henny@nik.nl

J.E.L.E.D. Jewish European Learning Experience Dot.net

OPDRACHT 1 Wat is de belangrijkste mitswa?

» Lees samen het verhaal over de joodse geleerde Hillel en maak de vragen.

Platvoeten

Tegen het einde van de dag loopt een groepje mannen van het badhuis naar het *beet midrasj*, de Toraschool. Ze hebben veel plezier en vertellen aan iedereen die het maar wil horen wat er gebeurd is. 'Komt er ineens een man binnen die we nog nooit hebben gezien. Die begint allerlei gekke vragen aan onze leraar Hillel te stellen. Vraagt-ie: 'waarom hebben mensen uit Babylonië zulke rare hoofden? En waarom hebben ze van die platvoeten?'

Bij iedere vraag stapte Hillel uit bad, kleepte zich aan, ging naar de man toe en gaf hem netjes antwoord. Hoe vaak hij ook gestoord werd, Hillel bleef vriendelijk en geduldig. Op het laatst werd de man heel boos. Wat bleek? Hij had een weddenschap afgesloten, dat het hem zou lukken om Hillel kwaad te krijgen. Mooi niet, dus!

Houthakken

Hillel, die tussen zijn leerlingen loopt, lacht mee. Hij voelt zich heerlijk opgeknapt na het bezoek aan het badhuis. Vanaf vroeg in de ochtend heeft hij hout gehakt en daarna heeft hij dat in de stad verkocht. Gelukkig heeft hij vandaag genoeg verdiend. Dat is wel eens anders geweest.... Hij was geboren in het verre Babylonië. Omdat het altijd zijn droom was om Tora te leren in Jeroesjalajiem, was hij samen met zijn vrouw en kinderen verhuisd. Het eerste jaar was heel moeilijk, meestal verdiende hij met houthakken maar één tropek (muntje) per dag. Dat was maar net genoeg om eten voor zijn gezin te kopen en de studie te betalen.

Belangrijk

Hillel is nog steeds blij met het besluit dat hij destijds heeft genomen. Inmiddels is hij een van de bekendste Tora geleerden van zijn tijd. Altijd is hij bezig met Tora, niet alleen in het beet midrasj, maar ook als hij aan het houthakken is. Hij discussieert veel met zijn leerlingen. In zijn tijd was de mondelinge Tora nog niet opgeschreven en er waren veel tradities in omloop hoe de mitswot moesten worden gedaan. Samen met zijn collega's en zijn leerlingen probeerde Hillel te ontdekken welke traditie het meest overeen kwam met de bedoeling van de Tora.

Maar er was één vraag die Hillel het meeste bezig hield: welke van de 613 mitswot is het belangrijkste van allemaal?

Tora op één been

Voor de deur van het beet midrasj wordt Hillel opgewacht door een vreemdeling. 'Wat kan ik voor je doen, mijn zoon?' vraagt Hillel vriendelijk. 'Ik wil joods worden', zegt de man. 'Maar op één voorwaarde: dat u mij de hele Tora leert, in de tijd dat ik op één been kan blijven staan!' Hillel is even stil. Dan glimlacht hij naar de man en zegt: 'wat jij niet wilt dat anderen jou aandoen, doe dat ook een ander niet aan'. En hij voegt er aan toe: 'Kom, dan gaan we nu samen de uitleg van deze mitswa leren'.

Hoe heeft Hillel de woorden *de hele Tora* opgevat?

» Meer weten over Hillel? Maak het JELED werkblad 'Twee geleerden, twee meningen'.

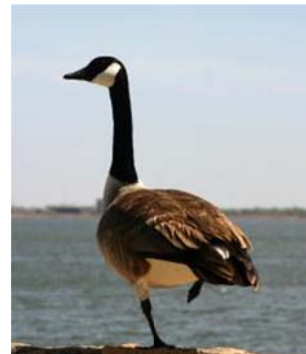
OPDRACHT 2: Tora op één been

- ☆ Test: hoe lang kun jij op één been blijven staan?

_____ minuten en _____ seconden.

- ☆ Vergelijk je antwoord met je klasgenoten.
Hoeveel verschilt jouw tijd met degene die het langst kon volhouden om op één been te blijven staan?

_____ seconden.

De man die in zo'n korte tijd Tora wilde leren, stelde dezelfde vraag ook aan een collega van Hillel, de Tora geleerde Sjamaj. Maar die gaf een heel ander antwoord...

- » *Bekijk dit filmpje (Engels) over Hillel en Sjamaj*
<https://www.youtube.com/watch?v=SIPsITJkSfw>

- ☆ Waarom reageert Sjamaj zo anders dan Hillel?

Tip: Hoe vatte Sjamaj de vraag op?

Er is iets bijzonders aan de hand met het antwoord van Hillel. Want 'wat jij niet wilt dat anderen jou aandoen, doe dat ook een ander niet aan', staat helemaal niet in de Tora! Tenminste, niet letterlijk. Het is een uitleg van Hillel op deze mitswa:

Wajikra 19:18

- ☆ Wat is jouw gevoel bij 'hou zoveel van je naaste als van jezelf'? Lijkt dit je een gemakkelijke mitswa, of juist een heel moeilijke?

- ☆ Hoe zou je deze mitswa kunnen doen?

OPDRACHT 3: De gulden (leef)regel

Evenveel van je naaste houden als van jezelf, hoe doe je dat? Hillel legt dit uit: 'wat jij niet wilt dat anderen jou aandoen, doe dat ook een ander niet aan'. Oftewel: wat jij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet!

Joodse geleerden kunnen over veel zaken van mening verschillen. Kijk maar naar Hillel en Sjammaj! Maar dat 'hou zoveel van je naaste als van jezelf' de belangrijkste mitswa uit de Tora is, daar zijn ze het over eens.

☆ Kies het goede antwoord:

Wie zijn 'je naasten' ?

- je vrienden
- je medemensen
- de buren

Wat betekent 'houden van'?

- iedereen op een respectvolle manier behandelen
- iedereen een knuffel geven
- altijd aardig zijn

Meer weten?

De uitleg van Hillel staat bekend als 'de gulden (=gouden) leefregel'.

De 'gulden regel' is de rode draad van het boek *Wat jij niet wil.... kikker in je bil! Max de Matze en de Gulden regel.* Het boek is te koop bij het Joods Historisch Museum.

***OPDRACHT 4 קְדוּשִׁים - kedosjiem**

De mitswa 'hou zoveel van je naaste als van jezelf' staat in parasjat קְדוּשִׁים (Wajikra 19 en 20). *Kedosjiem* komt van קָדוֹשׁ *kadosj*, heilig. De meeste mensen hebben niet zoveel met het Nederlandse 'heilig'. Ze denken dan aan 'schijnheilig' of 'heilig boontje'.

In het Hebreeuws is heilig *bijzonder*. Sjabbat is heilig, want anders dan de overige dagen van de week. En Hakadosj Baroech Hoe is heilig: met niets of niemand te vergelijken.

Parasjat Kedosjiem begint met een opdracht (Wajikra 19: 2):

2 Spreek tot de hele gemeenschap	דַּבֵּר אֶל כָּל עֵדוּת
van de kinderen van Jisraeel	בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
en zeg tegen hen:	וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
Wees heilig ,	קְדוּשִׁים תִּהְיוּ
want heilig ben Ik, de Eeuwige, jullie God.	כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם

Daarna volgen allerlei voorbeelden van hoe we 'heilig' kunnen zijn.

» *Maak deze zinnen uit parasjat Kedosjiem af. Kies uit de antwoorden in het blauwe vak.*

19:3	Heb ontzag voor je _____ en je vader
19:10	Laat een deel van je _____ op je akker liggen, voor de armen
19:11	_____ niet!
19:11	Je mag je medemensen niet _____
19:14	Scheld een _____ niet uit.
19:14	Leg geen _____ neer voor een blinde.
19:15	Wees niet _____ als je recht spreekt.
19:16	Doe niet mee aan het verspreiden van _____
19:16	Kijk niet toe zonder iets te doen als iemands leven in _____ is.
19:18	Wees niet _____ tegen je medemensen.

* struikelblok * steel * partijdig * moeder * gevaar *
* dove * haatdragend * oogst * roddels * bedriegen *

☆ Vat in één zin samen wat de opdracht om 'heilig' te zijn inhoudt:

OPDRACHT 5: 8 keer een mitswa

Hieronder zie je acht mitswot been adam lechawero. Je hebt over deze mitswot geleerd in de serie Mitswot-Mitswat.

Vul achter iedere mitswa de Nederlandse omschrijving in. Kies uit de woorden in het vak. Weet je het antwoord niet? Let op de letters die al zijn ingevuld!

1	<i>Hasjavat aveda</i>	_____	<i>n</i>
2	<i>Bal tasjchiet</i>	<i>O</i> _____	
3	<i>Ahavat habriot</i>	_____	<i>t</i>
4	<i>Tsedaka</i>	<i>G</i> _____	
5	<i>Hachnasat orchiem</i>	_____	<i>d</i>
6	<i>Lesjon hara</i>	<i>(</i> _____	
7	<i>Kiboed av wa eem</i>	_____	<i>s</i>
8	<i>Bikoer choliem</i>	<i>Z</i> _____	

* gastvrijheid * geld geven aan een goed doel * (niet) roddelen of kwaadspreken *
* houden van alles wat leeft * verloren voorwerpen terugbrengen * zieken bezoeken *
* respect voor je ouders * op een verantwoordelijke manier omgaan met de schepping *

☆ Welke mitswa is het? Schrijf het nummer in het vakje.

Je schrijft een lief briefje aan je moeder

Op je feestje is ook iets te eten voor een klasgenoot met glutenallergie

Je ziet een knuffel op de grond liggen en brengt die naar een vindhek

De buurman heeft zijn been gebroken. Je biedt aan om zolang de hond uit te laten

Je zorgt ervoor dat afval in de klas gescheiden wordt ingezameld

Je stuurt een zieke klasgenoot iedere dag een grappig appje

Je besluit om een raar filmpje over een klasgenoot niet te delen

Je begint een actie om geld in te zamelen voor een goed doel

***OPDRACHT 7: De belangrijkste mitswa**

- ☆ In sjachariet, het ochtendgebed, staat een tekst uit de Talmoed over het doen van mitswot been adam lechawero (Sjabbat 127a). Hierin wordt benadrukt dat er geen grenzen zijn aan het doen van goede daden: doe ze zo vaak en zo veel als je maar wilt. Daarna volgen een aantal voorbeelden van mitswot been adam lechawero.
- » Lees dit stukje uit sjachariet (de inleiding staat er niet bij). Je vindt het in de sidoer van Dasberg op bladzijde 9 en in de Sjabbatsidoer op bladzijde 84.

Respect voor je vader en je moeder,	כבוד אב ואם
goede daden doen,	גמילות חסדים
op tijd aanwezig zijn in sjoel	השפמת בית המדרש
voor het ochtend- en het avondgebed.	שחרית וערבית
Gastvrijheid,	הכנסת אורחים
ziekenbezoek,	בקור חולים
aanwezig zijn bij een bruiloft,	הכנסת כלה
aanwezig zijn bij een lewaje (begrafenis).	הלוית המת
Dawwenen met aandacht,	עיון תפלה
je inzetten voor vrede	הבאת שלום
tussen de ene mens en de ander.	בין אדם לחברו
Maar... Tora leren	ותלמוד תורה
is het allerbelangrijkste.	כנגד כלם

☆ Wat is volgens deze tekst de belangrijkste mitswa?

» Lees nu deze uitspraak uit de Talmoed:

Leren leidt tot doen	תלמוד תורה מביא למעשה
----------------------	-----------------------

☆ Leg uit wat het verband is tussen deze uitspraak, de tekst uit sjachariet en het antwoord van Hillel en de andere joodse geleerden over wat de allerbelangrijkste mitswa is.

Hiep hiep hoera, wij zijn samen honderd!

De familie L.C. uit Amstelveen deed een bijzondere ontdekking. Als je de leeftijden van de ouders en de kinderen bij elkaar optelde, waren ze samen precies een eeuw oud! Ze hebben deze honderdste verjaardag op een heel speciale manier gevierd.

Ze besloten dat ze zelf niets wilden hebben, maar juist iets wilden geven. Samen bedachten ze een plan om zoveel mogelijk geld in te zamelen voor een goed doel.

Het werd een pop up restaurantje, want de familie L.C. kan hele lekkere taarten bakken. Mensen zouden op een middag bij hen thuis koffie, thee of een sapje kunnen drinken, met een lekker stuk taart er bij. Daarvoor moesten ze dan wel iets betalen. De opbrengst van het restaurantje zou naar een goed doel gaan. Samen kozen ze voor Unicef.

De buurtsuper vond het zo'n leuk idee dat ze de familie L.C. voor € 100 gingen sponsoren. Dat was precies genoeg om de ingrediënten voor de taarten te kopen!

Ze maakten flyers, stuurden berichtjes en vertelden iedereen over het pop up restaurant. Al gauw wisten een heleboel mensen er van.

Klasgenoten boden aan om te komen helpen met taarten bakken. Het was heel gezellig in de keuken en de taarten werden echt prachtig!

Terwijl de taarten afkoelden, veranderden ze de woonkamer in een restaurant, met een echt taartenbuffet en een kassa. In de tuin stond een bord om bezoekers te verwelkomen, met uitleg over het pop up restaurantje.

Het was even heel spannend – zouden er wel mensen komen? Maar toen was het ineens heel druk. Alle taarten gingen tot de laatste kruimel op en Unicef was erg blij met het geld.

Maar nog het meest blij was de familie L.C.! Over vijf jaar doen ze het nog een keertje – dan zijn ze samen 120 jaar.

OPDRACHT 8

Bedenk een project om samen met familie en/of vrienden geld in te zamelen voor een goed doel. Kies iets waar jullie goed in zijn en maak een plan. Denk ook aan promotie (hoe maak je bekend wat jullie gaan doen?) en sponsoren.

OPDRACHT 9: Zoveel mogelijk mitswot

Schrijf een verhaal waarin iemand zoveel mogelijk mitswot doet (je mag deze opdracht ook in een andere vorm maken, bijvoorbeeld een tekening of filmpje). Kijk voor ideeën op bladzijde 5, 6 en 7.

